

“VRT U BENEDIKTINSKOM SAMOSTANU SV. MARIJE NA MLJETU”

GARDEN OF THE BENEDICTINE MONASTERY OF ST MARY ON MLJET

Marija NODILO*

SAŽETAK: Godine 1151. dukljanski knez Desa daruje otok Mljet benediktincima pulsanskoga reda u isključivi posjed. Stoga oni u 12. stoljeću na otočiću Sv. Marije na Mljetu grade romanički samostan i crkvu Sv. Marije. U 15. i 16. stoljeću romanički samostan preuređen je i dograđen u novi, renesansni. Zgrada dobiva izgled renesansnog ljetnikovca, a samostan ima i renesansni vrt u klastru. U 17. stoljeću zgrada se dodatno utvrđuje kulom i obrambenim zidom pa vrt ostaje zatvoren unutar zgrade.

U ovom radu nastoji se predočiti polazišta za obnovu i uređenje renesansnog vrta unutar zgrade samostana. Povijesna polazišta jasno pokazuju kako je pravokutan tlocrt vrta zapravo bio podijeljen u dva kvadrata, omeđen pergolom od vinove loze i posađen voćem. Nadgrobna ploča nađena u klastru vrta zapravo je spomen na graditelje samostana, jer su oni zadržavali pravo na ukop u građevini. Zna se također da je krajem 14. st. u samostanu bila karantena, pa je tako utvrđeno da je to prva karantena u Hrvatskoj. Tako dolazimo do podatka kako su se fratri bavili ljekarništvom.

Cijeli otočić bio je u prošlosti maslinik, o čemu svjedoči stotinjak stabala maslina. S vremenom je postao lijepa šetnica za posjetitelje. Održavanjem maslinika i uređenjem šetnice dobivamo lijepi prostor za ugodne šetnje posjetitelja.

Glavne riječi: benediktinski samostan, vrt u klastru, prijedlog uređenja, maslinik, uređenje otočića

UVOD – Introduction

Vrt se nalazi u klastru benediktinskog samostana Sv. Marije na otočiću u Velikom jezeru. Klaustri su zapravo zatvorena dvorišta samostana u koje je još uvijek dozvoljen pristup posjetiteljima, kako nam to lijepo objašnjava A. Bađurina (1990)¹.

God. 1960. u tijeku restauratorskih radova na crkvi i samostanu, rodila se ideja o uređenju vrta, no nažalost nije realizirana. Zatvaranjem hotela Melita 1991. koji je bio smješten u zgradi samostana, nastaje sveopća zapuštenost. Intervencijama 1997. i 1998. to je stanje donekle promijenjeno, ali su tada uklonjene neke vrste koje su svjedočile stoljećima, pa stanje nije nažalost promijenjeno do danas. Nedvojbeno je da je u prostoru klastra

bio renesansni vrt pravokutnog oblika, omeđen šetnicom sa stupovima koja je imala odrinu. Takve renesansne vrtove nalazimo posvuda u Italiji, s kojom je dubrovačko područje imalo stalne kontakte. O tome svjedoči i pismo mljetskog opata i pjesnika Ignjata Đurđevića svojem učeniku Januariju Salinasu u Napulju, u kojemu mu opisuje Mljet i svoj život u samostanu¹¹.

Želja da se vrt obnovi, svakako bi pomogla i cijelom kompleksu da izgleda autentično, jer je to bio sastavni dio kulture življenja toga doba. Sada se obnavljaju zgrade, uređuje krovište i privodi kompleks mogućoj uporabi. Vrt bi trebalo obnavljati usporedo s time, jer je isti njegov neodvojiv dio.

POVIJESNI PRIKAZ OTOKA MLJETA I SAMOSTANA SV. MARIJE Historical survey of the island of Mljet and the Monastery of St Mary

Otok Mljet kontinuirano je naseljen od prehistorije do danas. O naseljenosti u doba Ilira svjedoče gradine na

Velikom Gracu, vrhu Bijed iznad Ivanjega polja itd. Prve konkretne podatke o ovom otoku nalazimo kod Appiana, rimskog pisca iz 1. st. pr. n. e. On u svom dijelu “De rebus Illyricis” navodi kako je rimski car August 35. go-

* Mr. sc. Marija Nodilo, dipl. ing. šum.,
20 226 Goveđari, Polače 38 a, e-mail: nodilom@gmail.com

dine pr. n. e. pokorio Ilire na Mljetu i Korčuli¹². Pri tomu je razorio njihov grad Melitusu, koja do danas nije točno locirana. Iz rimskog razdoblja potječe palača u luci Polače, do sada neistražena, tako da joj tlocrt u potpunosti nije poznat. Vidljivo je pročelje, ostaci dviju osmerostranih kula i unutrašnjost koja je imponantna. Autori se spore oko njezine starosti i namjene te vlasnika. U neposrednoj blizini palače nalazi se izvor pitke vode, a luka Polače zaštićena je od svih vjetrova. Osim palače, postoje ostaci dviju ranokršćanskih bazilika, kaštela, termi, a sve to govori o kontinuitetu života od 1. do 12. stoljeća¹².

Mljet spominje i car, pisac Konstantin Porfirogenet 949. godine u svom dijelu "De administrando imperio", uz već poznate nazive Mljeta spominje i naziv Malozeatai³. Tijekom 9. i 10. st. Neretljani dolaze na otok, koristeći se slabljenjem Bizantske vlasti, te zauzimaju najprije njegov istočni i središnji dio, dok su zapadni dio držali Romani. O borbi Romana i pridošlog stanovništva svjedoči i legenda o bitci koja se odigrala na Ivandan, a vodila se oko zauzimanja brda Bijed¹².

Godine 1151. Zahumski knez Desa, daruje otok Mljet u isključivi posjed benediktincima Pulsanke kongregacije. Oni najprije grade crkvicu Sv. Mihovila pored sela Blato, a zatim za svoje boravište odabiru otočić u Velikom jezeru, gdje grade romanički samostan i crkvu Sv. Marije. U 15. i 16. st. oko romaničkog

Slika 1. Stara razglednica benediktinskog samostana
Figure 1 The old postcard of Benedictines' monastery

samostana podignut je novi, renesansni. U zidu samostana prilikom preuređenja 1960. godine pronađena su zazidana ulazna vrata stare zgrade. Unutrašnjost zgrade razdijeljena je prema svojoj namjeni, tako da prizemlje, kat i podrumi imaju različit raspored. Prostrani klaustar određen je visokim i jednostavnim obrambenim zidom, ugaonim kulama, crkvom i krilom samostana.

S vremenom benediktinci gube isključivu vlast nad Mljetom, pa veći dio otoka dolazi pod utjecaj Dubrovačke Republike. Godine 1345. samostan oslobađa stanovnike Mljeta rada na svojim imanjima, uz plaćanje 300 perpera na dan Sv. Vlaha. Otok je tako pripao Republici 1410. g., pa ona od tada bira suce i kneza mljetske komune, a samostan ostaje jedini gospodar na trećini otoka⁴. Danas se taj posjed poklapa s granicom nacionalnog parka. Samostan također nije dozvoljavao naseljavanje sve do kraja 18. st., kada se dvije obitelji iz B. Polja trajno naseljavaju, pa nastaje selo Goveđari.

U 16. stoljeću osnovana je Mljetska kongregacija (Congregatio Melitensem ili Melitanum), kojoj je sjedište bilo na Mljetu. U nju su bili uključeni muški benediktinski samostani na području Dubrovačke Republike (osim Lokrumskog)¹⁷. Godine 1526. pozvan je opat i pjesnik Mavro Vetranović Čavčić iz Rima da stane na čelo Kongregacije. Osnovana je u svrhu obnove benediktinskih opatija, koje su stalno bile slabo napučene. Samostan na Mljetu imao je također značajno

Slika 2. Samostan Sv. Marije na Mljetu
Figure 2 The monastery of St. Mary on the island of Mljet

mjesto u odvijanju kulturnog života Dubrovačke Republike. U njemu su se prepisivali važni dokumenti, a posjedovao je i veliku biblioteku, koja je gotovo nestala. Samo je mali dio sačuvan i nalazi se u Dubrovniku, u samostanu Male Braće.

Godine 1808. Nakon ulaska Napoleona u Dubrovnik, benediktinski red je raspušten, a samostan od tada mijenja vlasnike. Godine 1998. samostan je formalno vraćen benediktinskom redu.

Vrt u klaustu samostana – Garden in the Monastery cloister

Vrt u samostanu Sv. Marije na Mljetu danas se ne održava, trenutno je raskopan, jer su rađeni radovi sondiranja samostanske zgrade. Možda u budućnosti dođe do poboljšanja situacije, pravilnom valorizacijom objekta i vrta i njegovim temeljitim uređenjem. Prema povijesnim podacima, postojala je inicijativa uređenja vrta od strane HAZU-a. Ta ideja bila je aktualna šezdesetih godina 20. st., kada je samostan preuređen u hotel.

Vrt je nastao vjerojatno u 16. stoljeću, jer je tada samostan dobio svoj današnji izgled. Pismohrana Mljetske kongregacije nestala je, a vjerojatno je u tom razdoblju sagrađena renesansna zgrada i uređen kompleks. Predpostavlja se ipak da su kula i obrambeni zid iz 17. stoljeća. Najnovijim podacima nastalim nakon iskopavanja klaustura i sondiranja u vrtu dolazi se do novih podataka, ali oni još nisu dostupni.

Iz današnjeg stanja dosta je teško zaključiti kako je vrt bio uređen. U vrtu raste stablo ljute naranče (*Citrus aurantium ssp. amara* (L.) Engl.), za koju neki tvrde da je stara 200 godina. Naime ona se dobro obnavlja iz panja. Trenutno nema nikakvih znakova koji bi ukazivali na uređenje šetnih staza koje vode prema središtu, kao što je bio običaj u sličnim renesansnim vrtovima.

Glavna šetna staza ide oko glavne površine vrta i preuzima ulogu glavne komunikacije u klaustu. Prostor vrta omeđen je s tri strane šetnom stazom, a sa četvrte tu funkciju ima nadsvođen prostor u sklopu glavne zgrade. Uz šetnicu nalazimo kamene stupove koji su vjerojatno nosili odrinu. Na staroj razglednici na kojoj je vrt snimljen između dva svjetska rata, jasno se vidi staza od opeke koja prolazi uz stupove klaustura. I na drugim razglednicama koje se čuvaju u Konzervatorskom zavodu u Splitu, jedna staza ide po sredini uzdužne osi vrta, a od nje se nižu gredice s povrćem.

Moguće da je stablo ljute naranče (*Citrus aurantium ssp. amara*) prije stajalo u sredini jedne cjeline vrta. Sastavni dio svakog vrta obično je i voda²¹, ali

Slika 3. Portal ulaza u klaustar i vrt
Figure 3 Portal of entrance of the garden

ovdje nema izvorske ili tekuće vode. Ipak na pokrajnjoj terasi pod svodovima klaustura, imamo otvor cisterne, ukrašen grbom obitelji Sorkočević.

Polazišta za obnovu vrta – Starting points for the renovation of the garden

Biljni materijal bez učinkovite njege vrlo brzo propada, pa je danas na temelju opažanja teško zaključiti kakav je uistinu vrt bio u prošlim stoljećima. Pouzdano se ipak zna da su odrine bile od vinove loze (*Vitis vinifera* L.), (B. Šišić)²¹.

Osim toga u literaturi postoje podaci o palmama (*Phoenix dactylifera* L., datula), pa se tako znade da su

one donesene u naše krajeve vrlo rano. Tako je u Dubrovniku već u 13. i 14. stoljeću, datula (*Phoenix dactylifera*) zabilježena u dominikanskom samostanu u Gružu⁶. Jedno stablo iz klaustura na Mljetu uklonjeno je zahvatima oko 2000. god., a drugo se nalazi u neposrednoj blizini samostanske zgrade.

Malo je vjerojatno kako je vrt služio za uzgoj povrća, jer je povrća bilo u izobilju u povrtnjaku s južne strane samostana, na obližnjim poljima, npr. u Vrtima, Pomijenti. Osim toga, benediktinci su se bavili intelektualnim radom, tako da je za njihov odmor bio potreban ugodan i organiziran prostor vrta. Budući da i danas nalazimo limun (*Citrus limon* (L.) Burm.) i naranče (*Citrus sinensis* L.), možemo pretpostaviti da su oni bili sastavni dio, vrlo vjerojatno, renesansnog vrta.

U Pismohrani mapa u Splitu, čuvaju se katastarski podaci iz 1837. godine za Istru i Dalmaciju. U knjizi u kojoj se nalazi k.o. Govedari za k.č. 359 (vrt u klausturu)

Slika 4. Vrt u klausturu samostana 1998. godine
Figure 4 The monastery's garden in 1998

stoji bilješka "orto con frutta". Vrt je površine 305 m², a to je površina glavnog partera vrta, i to je vrt s voćem, a ostalo: šetnice, arle i zemljište do obrambenog zida nije uključeno u iskazanu površinu.

Nakon usporedbe s vrtom benediktinskog samostana Sv. Marcelina u Napulju, jer je članak o stanju u vrtu s literaturom o drugim talijanskim vrtovima nađen u Dubrovačkom Međunarodnom Sveučilištu², može se zaključiti kako je to vjerojatno vrt kojega spominje Ignjat Đurđević, opat mljetskog samostana i dubrovački pjesnik u pismu svojem učeniku Januariju Salinasu u Napulj: "Sred zaliva je otočić i kao da je šestarom ucrtan. Na njemu se ističe naš samostan, mnogo manji od vašeg napuljskog, ali i ljepši po svom prikladnom položaju i po obilju užitaka, koje nam pruža"¹¹. Taj je vrt sačuvan, s izvjesnim preinakama, i dijelom uređen kao renesansni vrt. S obzirom da vrt Sv. Marije ima pravokutan tlocrt, gdje je manja stranica vrta približno jednaka polovici duže stranice, dolazimo do zaključka da je uz šetnicu pored lukova postojala glavna poprečna šetnica, koja je vrt dijelila na dva približno jednaka kvadrata. Svaki od tih kvadrata bio je zatim podijeljena na četiri jednaka dijela po uzoru na druge renesansne vrtove. Vrt Sv. Marcelina (renesansni dio) također se većinom sastoji od voćaka te dvije četverokutne površine².

Slika 5. Šetnica u vrtu samostana
Figure 5 A promenade in the monastery's garden

Prilikom restauratorskih radova u samostanu oko 1950. nađene su dvije nadgrobnice ploče. Na njima su narodna imena Dobromir i godina 1329. i Radosta. "U zadnje vrijeme nisu se nalazile na prvotnom mjestu, već u zidu, gdje su otkrivena pobočna romanička vrata, pa su zbog toga izvađene i smještene u lapidarij"¹². U radu C. Fisković: "Naši graditelji i kipari u XV i XVI st. u Dubrovniku" piše kako se u knjigama dubrovačke kancelarije, početkom 14. st. u skupini klesara i graditelja koji zidaju kuće i klešu kamene ukrase spominje majstor Radosta Milošev⁷. Treba dakle razmisliti i istražiti radi li se tu o graditeljima zgrade i klaustura, posebice kada znamo kako su graditelji klaustura imali pravo pokopa sa svojom obitelji u prostoru građevine. Tako je graditelj klaustura Male Braće u Dubrovniku, Mihoje Brankov pokopan u klausturu sa svojom ženom i sinom¹⁹.

Zasigurno je dio vrta od glavne uzdužne šetnice do obrambenog zida služio za uzgoj ljekovitog bilja, iako i njega ima u prirodi obilato. Ali neke osnovne ljekovite biljke koje su služile za brzu uporabu morale su ipak biti na dohvata ruke. Stoga je značajno kako je 1997. godine obilježena 600. obljetnica karantenskog lazareta na otoku Mljetu. U dubrovačkoj knjizi zakona zabilje-

žena je odluka o karanteni od 30 dana: "Na sjednicama od 4. siječnja i 25. svibnja 1397. zaključeno je da knez i Malo vijeće imenuju posebne službenike koji će nadzi-

rati obalu i smještati sumnjive putnike na otoke Mljet i Mrkan da tamo provedu propisanu karantenu"²⁰.

Prijedlog uređenja vrta u klaustu – Proposal for the layout of the cloister garden

Koncepcija uređenja partera zahtijeva uređenje šetne staze uz stupove klaustu (pored zgrade). Zatim tako dobiven pravokutnik treba podijeliti na dva približno jednaka kvadrata koji se dalje dijele na četiri polja, a u sredini se formira krug sa središnjim stablom.

Osim toga, treba u potpunosti obnoviti odrinu koja je bila oslonjena na stupove koji se još i danas nalaze u ogradnom zidu vrta, te kamene zupce koji se nalaze u zidu zgrade sjeverno i južno od vrta. Da bi se obnovila odrina dužom stranom vrta, treba vratiti niže stupove koji sada stoje uz zgradu, a prvotno su se nalazili na obrubnom zidu površine koja omeđuje plohu pored obrambenog zida. Za odrinu upotrijebiti vinovu lozu (*Vitis vinifera*)

Za živicu rubom polja partera zasaditi šimšir (*Buxus sempervirens* L.), jer se on koristio u nekim drugim vrtovima (vrt klaustu Male Braće, Gučetićev ljetnikovac), a i inače se upotrebljavao u renesansnim vrtovima za oblikovanje rubova partera. Dobro podnosi orezivanje i formira se prema njemu.

Vrste drveća za prijedlog uređenja uzete su prema bilješci starog katastra (vrt s voćem) te prema vrstama koje su zatečene u vrtu trenutno, iako se izgubila njezova temeljna koncepcija. Npr. ljuta naranča (*Citrus aurantium* ssp. *amara*), šipak (*Punica granatum* L.), datula (*Phoenix dactylifera*).

Badem (*Prunus dulcis* (Mill.) D. A. Webb (*Amygdalus communis* L.)) se tradicionalno uzgaja u vrtovima kraj kuća, a pripada vrsti voća koje je tipično za Dalmaciju. Dekorativan je, a cvjeta u siječnju prije listanja.

Može biti dosta visoko drvo, crveno smeđe kore, duboko izbrazdane. Plod badema dozrijeva sredinom kolovoza. Listopadno je drvo pa ostavlja dovoljno prostora za sunce zimi.

Vrste naranču, limun, ljutu naranču (*Citrus*) u dubrovačkom kraju popularno zovu **četruni**. To su vazdazeleni stabalca, koja daju ukusne plodove, a također su vrlo dekorativna, posebice sa zrelih plodovima u jesen.

Jabuka (*Malus sylvestris* Mill.), breskva (*Prunus persica* L. Batsch), kajsija, koja u Dubrovniku ima naziv kaiš (*Prunus armeniaca* L.), šipak ili nar (*Punica granatum* L.), vrste su voća koje se oduvijek uzgajaju na Mljetu, za razliku od nekih vrsta koje su donesene tek u 20. stoljeću. Jedno stablo jabuke (*Malus sylvestris*) i sada se nalazi u vrtu samostana. Trebalo bi posaditi stablo neke od starih sorti jabuka. Marelica, kajsija (*Prunus armeniaca*) uzgaja se otprije na Mljetu, dekorativna je, a daje i vrlo ukusne plodove. Šipak ili nar (*Punica granatum*) pripada ovom podneblju, vrlo je dekorativan u proljeće kad se ospe crvenim cvjetovima, te u jesen kada na sebi nosi crvenosmeđe plodove.

Datula (*Phoenix dactylifera*) praktično je domaća vrsta, budući da je na dubrovačko područje donesena u 13. i 14. stoljeću⁶.

Za pergolu predlažem vinovu lozu (*Vitis vinifera*), koja je služila i u prošlosti za zasjenjivanje šetnica u vrtovima. Ima dvije prednosti, a to su: dobro zasjenjuje prostor svojim listovima u toplijem dijelu godine, a ujedno daje korisne i ukusne plodove u jesen.

Popis vrsta za uređenje vrta: – List of species for the garden layout:

1. <i>Citrus sinensis</i> L. – naranča,	8. <i>Prunus armeniaca</i> L. – kajsija, marelica, kaiš,
2. <i>Citrus aurantium</i> ssp. <i>amara</i> (L.) Engl. – ljuta naranča,	9. <i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A. Webb. (<i>Amygdalus communis</i> L.) – bajam, badem, mjenduo
3. <i>Citrus limon</i> L. Barm. – limun,	10. <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch. – breskva,
4. <i>Citrus medica</i> L. – limun,	11. <i>Punica granatum</i> L. – nar, šipak,
5. <i>Ficus carica</i> L. – smokva,	12. <i>Vitis vinifera</i> L. – vinova loza,
6. <i>Malus sylvestris</i> Mill. – jabuka,	13. <i>Buxus sempervirens</i> L. – šimšir, za živicu.
7. <i>Phoenix dactylifera</i> L. – datula,	

Za arle i popunjavanje polja od šetnice do obrambenog zida:

Plants for the stone tubs and the plots between the walking path and the defense wall:

14. <i>Capparis spinosa</i> L. – kapara,	17. <i>Lavandula angustifolia</i> Mill. – lavanda,
15. <i>Datura stramonium</i> L., kužnjak obični, tatula,	18. <i>Lonicera implexa</i> Ait. – božje drveće,
16. <i>Dianthus arborescens</i> L. – karanfil,	19. <i>Mentha piperita</i> (L.) Huds. – paprena metvica,

20. *Ocimum basilicum* L. – bosiljak,
21. *Ruta graveolens* L. – rutvica,
22. *Salvia officinalis* L.- žalfija,
23. *Satureia montana* L. – primorski vrisak,
24. *Thymus vulgaris* L. – majčina dušica,
25. *Vinca minor* L. – mala pavenka,
26. *Viola odorata* L. – mirisna ljubica

Plan vrta i prijedlog njegovog uređenja objavljen je 1998., a sada su predočene samo neke nove činjenice i zaključci do kojih se došlo tijekom vremena, te također neki novi fotomaterijal¹⁴.

Nakoliko riječi o uređenju otočića – *Several words on the renovation of the islet*

Cijeli otočić Sv. Marije treba tretirati kao poseban prostor izdvojen iz prirodne okoline i kultiviran, a ipak srastao u jedinstvenu cjelinu. U svojoj osnovi to je maslinik s 86 stabala maslina (*Olea sativa* (Hoffmg, et Lk.) Fiori), razasutih po cijelom otočiću. Otočić je površine 15 000 m², visine 15 m, a po njemu vodi kružna staza obalom, i na vrh, do zgrade samostana. Pored tih šetnica nalazimo oko 70 stabala čempresa (*Cupressus sempervirens* L.), piniya (*Pinus pinea* L.) i velik broj agava (*Agave americana* L.). Prisutne su i razne druge vrste, elementi makije od kojih je somina (*Juniperus phoenicea* L.) najzastupljenija. Kod uređenja maslinika, vrste makije može se ukloniti, stabla okopati i pognojiti. Maslina je vrlo korisna i vrlo dekorativna biljka. Ima lijepu, prozračnu krošnju vazdazelenih listova, koja osvaja svojom bujnošću i ljepotom. Osim toga daje korisne plodove od kojih se dobiva maslinovo ulje. Na staroj razglednici samostana vidljivo je da su u prošlosti kraj samostana rasle samo masline. Sada postoje i druge vrste kao tamariks (*Tamarix dalmatica* Baum), datula (*Phoenix dactylifera*), pitospor (*Pittosporum tobira* Thunb.). Pitospor je unesena vrsta pogodna za oblikovanje novih modernih vrtova, ali ne i za stare prostore i objekte. Isto se odnosi i na tamariks, pa se u novije vrijeme sve više smanjuje broj ovih vrsta.

Maslinik bi trebalo obnoviti i urediti, a ponajprije šetnice i staze. Unošenje stranih vrsta ograničiti, jer uz stare zgrade treba obnavljati zelenilo koje se tradicionalno uzgajalo u prošlosti. Kamena stepeništa zahtijevaju temeljitu obnovu kako bi cijeli prostor dobio jedan novi, ljepši izgled.

Slika 6. Šetnica po otočiću
Figure 6 The promenade around the island

Prijedlog vrsta za vrtove u neposrednoj blizini zgrade:

List of species for the garden layout

27. *Laurus nobilis* L. – lovor,
28. *Melia azedarach* L. – očenašica,
29. *Mespilus germanica* L. – mušmula,
30. *Morus alba* L. – bijeli dud,
31. *Sambucus nigra* L. – crna bazga.

To su vrste koje su se tradicionalno uzgajale u ovim krajevima, a očenašicu nalazimo obično uz sakralne

objekte, jer su se od njezinih plodova radile krunice. Ove vrste također zahtijevaju više prostora pa nisu pogodne za male vrtove kao što je ovaj u samostanu. No, za tersaste vrtove mogli bismo također predvidjeti po nekoliko vrsta koje su već nabrojane za vrt kao pojedinačno stablo npr. badem (*Prunus dulcis*), jabuka (*Malus sylvestris*) itd.

ZAKLJUČAK – Conclusion

Proučavanjem povijesnih podataka došlo se do zaključka da je romanički samostan iz 12. stoljeća preuređen u 16. stoljeću u renesansni objekt, pa tada izvorno nastaje i vrt u klastru.

Pregledom sadašnjeg stanja ustanovljeno je da u vrtu raste 12 vrsta drveća i 2 penjačice. Vrt je omeđen s tri strane šetnom stazom, uz koju nalazimo kamene stupove za odrinu. Neke stupove treba nadomjestiti, jer su razneseni po otoku i drugdje.

U Pismohrani mapa u Splitu nađen je podatak koji govori da je tu bio "vrt s voćem" početkom 19. st., pa je taj podatak bio temelj za početno proučavanje i prijedlog vrsta drveća koje bi trebalo upotrijebiti u budućem uređenju.

Prijedlog uređenja vrta sastoji se u sljedećem: uz stupove klastra urediti stazu, kao na staroj razglednici,

a prostor vrta podijeliti na dvije kvadratne plohe, koje se onda dijele na 4 polja.

Dan je prijedlog vrsta za uređenje: 11 vrsta voćaka kojima pogoduje zatvoren osunčan prostor klastra, vinova loza (*Vitis vinifera*) za odrinu i šimšir (*Buxus sempervirens*) za živice, te 13 vrsta bilja koje bi se koristilo za popunjavanje prostora od šetnice do obrambenog zida.

Otočić je kultiviran prostor od davnina, o čemu svjedoče stabla maslina (*Olea sativa*), šetnice, čempresi (*Cupressus sempervirens*), skalinada. Treba ga sustavno uređivati i održavati. Prostor kraj obrambenog zida izvana, gdje se nalaze vrtno terase, zasaditi vrstama voćaka koje traže više svjetla, zauzimaju više prostora, a nisu osjetljive na klimatske promjene.

LITERATURA – References

1. Badurina, A., 1990: Uloga franjevačkih samostana u urbanizaciji dubrovačkog područja, str. 145, Zagreb.
2. Crescenzo, R., M. Barba, F. Pezzulio, 1992: Park klastra Sv. Marcellino, Ministero per i Beni Culturali e Ambientali, Villa Reale.
3. Dabelić, I., 1995: Nastanak i razvoj otočnih naselja od antike do danas, Mljet – priopćenje sa simpozija, Ekološke monografije 6, str. 617–628, Zagreb.
4. Dabelić, I. 2000: Arhivska građa za povijest otoka Mljeta, vl. naklada, str.185, Dubrovnik.
5. Đurđević, I., 1971: Suze Marunkove, Pet stoljeća hrvatske književnosti, str. 226–235, Zagreb.
6. Fisković, C., 1983: Još o palmi u našoj hortikulturnoj baštini, Hortikultura 1–2, str. 1–4, Zagreb.
7. Fisković, C., 1947: Naši graditelji i kipari XV i XVI st. u Dubrovniku, Matica Hrvatska, str. 150, Zagreb.
8. Fisković, C., 1949: Popravak bendiktinske crkve na otoku Mljetu, HAZU, Zagreb.
9. Fisković, C., 1984: Stari vrtovi i ljetnikovci u Korčuli, Hortikultura br. 1–2, Zagreb.
10. Fisković, C., 1991: Vrtovi orebičkih kapetana, Hortikultura br. 1, Zagreb.
11. Fisković, C., 1958: Crkva i samostan sred Jezera na Mljetu, Bulletin HAZU VI, No 1, str. 11, Zagreb.
12. Gušić, B., C. Fisković, 1980: Otok Mljet, Uprava nacionalnog parka Mljet, str. 101, Goveđari.
13. Grujić, N., 1991: Ladanjska arhitektura dubrovačkog područja, Zagreb.
14. Nodilo, M., 1998: Vrt benediktinskog samostana na otočiću Sv. Marije na Mljetu, Šumarski list 1–2, str. 9–17, Zagreb.
15. Obad-Šćitaroci, M., (1992.): Hrvatska parkovna baština, zaštita i obnova, Školska knjiga, str. 207, Zagreb.
16. Obad-Šćitaroci, M., 1989: Perivoji i dvorci Hrvatskog zagorja, Školska knjiga, Zagreb.
17. Ostojić, I., 1963: Benediktinci u Hrvatskoj, I–III, Benediktinski priorat Tkon (kod Zadra), str. 436–465, Split.
18. Rauš, Đ., 1977: Stari parkovi u Slavoniji i Baranji, Hortikultura, str. 140, Split.
19. Samostan Male Braće u Dubrovniku, 1985: Kršćanska sadašnjost, Zagreb, Samostan Male Braće, str. 413–463, Dubrovnik.
20. 600. obljetnica karantenskog lazareta na otoku Mljetu s početkom djelatne uslužnosti dezinfekcije, 1997, str. 135, Dubrovnik.
21. Šišić, B., 1991: Dubrovački renesansni vrt – nastajanje i obl. obilježja, Zavod za povijesne značnosti HAZU, str. 135, Dubrovnik.
22. Šišić, B., 1985: O povijesnom nasljeđu vrtno umjetnosti na primorju do početka XIX st.), Centar za povijesne vrtove i razvoj krajine Dubrovnik, str. 67–87, Zagreb.

SUMMARY: Desa, the Duke of Duklja, donated the island of Mljet, in 1151. to be exclusive property of Benedictines from Monte Casino, Pulia. Benedictines have built, in end part of 12th century, the Romanesque monastery and church of St. Mary on the islet of St. Mary. The monastery was redecorated and some new Renaissance parts were built in 15th and 16th century. The complex looked like a Renaissance villa and had a Renaissance garden. A tower and the wall around the monastery and the garden was built in 17th century.

This paper present possible renovation and decoration of Renaissance garden inside the monastery complex. Historical literature clearly shows us that ground plan of the garden has been shaped as two quadrates, bounded with grape wine and planted with fruit trees. The gravestone found in the garden is a memorial to the builders of the monastery, because they had legal right to be buried in the building. It is a known fact that at the end of 14th century, the monastery was used as a quarantine, the first one in Croatia. From this fact, we also know that friars were some kind of pharmacists.

The entire islet of St. Mary was olive grove in the past, as evidence we still have about hundred olive trees. During the time, it became a nice promenade for visitors, with maintaining olive grove and paths we get a nice place for long walks for both visitors and native population.